

Víctor Ferro va ser, a més del prestigiós historiador i jurista que avui recordem amb admiració i agraïment, una personalitat singular, un caràcter ferm i consistent, un home de conviccions molt sòlides. Vaig tenir la sort de treballar al seu costat —totes les hores laborals de la setmana— els primers anys de redacció i publicació de la *Gran enciclopèdia catalana*, des del 1968 fins al seu fitxatge per les Nacions Unides. Un lloc òptim —l'Enciclopèdia— per a comprovar dia a dia amb fascinació creixent els coneixements «enciclopèdics», en el sentit més literal de la paraula, del nostre amic. Perquè a Víctor se li podien aplicar, sense por de la hipèrbole, els qualificatius d'*enciclopèdic* i *superdotat*.

Aquest volum enorme de coneixements històrics, geogràfics, filològics, etcètera, que eren assumits per Víctor amb una tranquil·la naturalitat, havia d'influir necessàriament en el seu caràcter. No es quedava mai en la superfície de les coses, de les idees. Darrere de cada valoració política, artística, literària, social —a les quals era tan inclinada la gent de la generació del maig del 68—, tenia la sort o la desgràcia de veure-hi una complexitat molt superior a la que hi veiem la mitjana. Aquesta profunditat contrastava amb la frívola superficialitat de molts aprenents d'intel·lectual que circulaven pels nostres ambients, la qual provocava en Víctor una reacció d'irritació que constituïa un dels trets més evidents del seu tarannà —la capacitat d'indignar-se—, potenciada per la seva veu aguda i només atenuada per la seva immutable bona educació.

Un altre tret del seu caràcter que cal destacar era el seu profund sentiment nacional català. Els anys d'exili a l'Uruguai li havien creat —penso—, d'una part, un enyorament molt gran de la seva terra, que a penes podia recordar (en tot cas, només Banyuls), i, de l'altra, una idealització de les virtuts i els valors de Catalunya. Quan va tornar, als trenta-un anys, era ja un home fet i s'hagué d'enfrontar amb una realitat menys brillant i menys preciosa que la somiada. La gent no coneixia prou bé el seu propi país —història, cultura, institucions— i no l'estimava amb la passió que ell volia que l'estimés. La dictadura havia fet molt de mal, més del que ell havia imaginat, i les paraules del poeta —«aquesta meva

pobra, bruta, trista, dissortada pàtria»— eren més reals del que ell hauria volgut. La seva Catalunya ideal, molt ben construïda, quedava emmascarada pel garbuix de sentiments, valoracions i creences dels ciutadans i polítics del moment, molts d'ells desorientats o ambiciosos, o les dues coses alhora. Víctor tenia unes idees nacionalistes molt ben definides, tan ben definides que se li podia aplicar perfectament una conclusió a la qual havia arribat amb el seu preciós sentit de l'humor el gran historiador Pierre Vilar: «Si un dia fundo un partit polític —deia Vilar—, jo seria el seu únic afiliat.»

Però aquest món una mica crispat de Víctor estava compensat per uns valors humans que expliquen l'afecte i l'amistat que despertava en el seu entorn més íntim. Els coneixements enormes de Víctor eren conseqüència d'un interès i una curiositat inesgotables, acompanyades d'una intel·ligència clara i precisa. Hi podies parlar de tot el que era diví i el que era humà, i el comiat a la porteria després d'un llarg sopar on s'havien tractat els temes més diversos podia allargar-se amb nous temes fins a altes hores de la matinada. La conversa de Víctor era estimulante i obria portes i finestres en direccions inexplorades. Una delícia.

Aquest predomini del món de l'intel·lecte de Víctor podia fer creure, en una mirada superficial, que era en detriment del món dels sentiments. Però els amics sabíem perfectament que no era així: darrere d'una aparença a vegades abrupta i d'un «mal geni» fàcil de provocar, hi havia una tendresa i un afecte reals per la seva gent. Aquesta faceta amable i tendra es posà definitivament en evidència quan va tenir la sort de trobar una dona increïble, Rosa Maria Muncunill, guapa, intel·ligent, generosa, alegre, afectuosa, melòmana, pubilla afincada prop de Manresa, al bell cor de Catalunya. Víctor tenia una família molt reduïda i vaig tenir l'honor de portar-lo a l'altar de la preciosa església de Viladordis per a casar-se amb Rosa Maria, que li havia de donar una companyia i un caliu preciosos, que sens dubte mereixia.

Van venir, així, uns anys de maduresa esplèndids, en què Víctor, a més de treballar a les Nacions Unides, va esdevenir professor a la Pompeu Fabra —si algú tenia mèrits per a donar classes de dret català i d'institucions del país, era ell— i publicà els *hits* de la seva àmplia bibliografia, en la qual brilla el llibre *El dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, publicat el 1987, que fascinà professors i alumnes. En l'àmbit de la intimitat, un moment deliciós que tingué lloc en aquesta època fou la festa de l'aniversari dels seus seixanta anys, que reuní tots els seus bons amics i que acompanyà una música preciosa. Un altre element important de la vida de Víctor en els darrers anys fou la reunió d'una magnífica biblioteca —més de trenta mil volums— de temes molt diversos, tots del seu interès, i amb un criteri excel·lent en la selecció, biblioteca que ha de ser la base d'una fundació que dugui el seu nom.

L'única cosa que li podem retreure és que no visqués més anys per a poder continuar gaudint de la seva saviesa, la seva curiositat i la seva companyia.

Teresa Lloret i Carbó
Editora